

SNM-Spišské múzeum v Levoči (1940 – 2000)

Spišské múzeum patrí k najstarším múzeám na území Slovenska. Súvisí so založením a pôsobením Spišského dejepisného spolku (1883). Akvizičná politika múzea bola od počiatku zameraná na zhromažďovanie a ochranu artefaktov historickej a umeleckej hodnoty z oblasti mesta Levoče, aj celého regiónu Spiš. V roku 1904 sa Spišské múzeum stalo členom Krajinského zväzu múzeí a knižníc. Múzeum sídlilo v levočskej radnici. Priestorové problémy sa podarilo riešiť až v 20. rokoch 20. storočia pomocou Štátneho referátu pre ochranu pamiatok na Slovensku. Spišské múzeum získalo prvý vlastný objekt na Mäsiarskej ulici 18 v Levoči. Pomohlo aj mesto Levoča, ktoré v roku 1937 zriadilo vlastné mestské múzeum a uvoľnilo mu zrekonštruované priestory starej zbrojnice.

Novovzniknuté múzeum prevzalo od Spišského dejepisného spolku celý jeho zbierkový fond. Slávnostne ho otvorili a sprístupnili prvé expozície v júni 1938. Profilácia múzea sa zmenila v 50. rokoch 20. storočia, vlastivedné múzeum sa prebudovalo na ústredné umeleckohistorické múzeum Spiša. Získaním budovy historickej radnice sa čiastočne vyriešila aj priestorová otázka. Po jej rozsiahlej rekonštrukcii boli v roku 1959 slávnostne otvorené nové expozície múzea.

V 60. rokoch 20. storočia dal múzeu jeho nový zriaďovateľ - Okresný národný výbor v Spišskej Novej Vsi do správy aj Nábytkové múzeum v Markušovciach a Múzeum štátneho kaštieľa v Hodkovciach (spravovalo ho do roku 1967). Múzeum začalo vyvíjať odborné aktivity celoslovenského významu. Od roku 1968 múzeum zabezpečovalo sprievodcovskú službu vo farskom kostole a neskôr aj na Spišskom hrade.

V 70. rokoch 20. storočia bol dom Majstra Pavla a tzv. Hainov dom na námestí určený na komplexnú rekonštrukciu. V tomto čase sa rozšírila zberná oblasť múzea aj o dokumentáciu obdobia slovenského národného obrodzenia a pôsobenia štúrovcov v Levoči. Expozíciu otvorili v roku 1974 pri príležitosti 130. výročia príchodu štúrovcov do Levoče v novopostavenom zrube na Kholwalde. V marci 1977 stratilo múzeum svoju právnu subjektivitu a bolo integrované do Mestského kultúrneho strediska v Levoči. Expozíciu jedného z najvýznamnejších stredoeurópskych rezbárov stredoveku Majstra Pavla z Levoče slávnostne sprístupnilo múzeum v Dome Majstra Pavla v roku 1987. O dva roky neskôr získalo múzeum do svojej správy a vlastníctva aj Spišský hrad.

Činnosť múzea poznamenali viaceré delimitácie po roku 1989. Od začiatku 90. rokov 20. storočia bola činnosť múzea z veľkej časti orientovaná na úlohy spojené s rekonštrukciou hradného areálu, ktorý bol v roku 1993 zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho a

prírodného dedičstva UNESCO. Pripravovali sa tiež reinštalácie všetkých stálych expozícií. Počas necelých desiatich rokov vystriedalo múzeum piatich zriaďovateľov, pričom nakrátko – v rokoch 1996 – 1998, stratilo právnu subjektivitu aj pôvodný názov. Múzeum spolu s ďalšími kultúrnymi inštitúciami bolo začlenené do Podtatranského kultúrneho centra. Starostlivosť o zbierky v 90. rokoch 20. storočia výrazne ovplyvnilo počítačové spracovanie zbierok. Bohatou akvizičnou činnosťou sa obohatil umeleckohistorický fond a etnografické zbierky, múzeum prezentovalo časť stálej expozície Majstra Pavla aj v zahraničí. V rámci zákonných úprav prišlo múzeum o objekt radnice, ktorá sa vrátila do majetku mesta a pôvodnému majiteľovi muselo Spišské múzeum vrátiť budovu Hainovho domu. Ocitol sa takmer v rovnakých priestorových ťažkostiach ako v začiatkoch svojej existencie. Poslednou organizačnou zmenou prešlo Spišské múzeum v súvislosti s reformou verejnej správy v roku 2002, keď sa od 1. apríla stalo organickou súčasťou Slovenského národného múzea.

Spišské múzeum v súčasnosti sídli v renesančnom meštianskom dome na Námestí Majstra Pavla z Levoče, v dvoch objektoch je v podnájme a tri budovy má vo vlastníctve. Značné finančné prostriedky sa investujú do záchranu a konzervácie Spišského hradu a jeho okolia. V rámci múzejnej špecializácie sa Spišské múzeum zameriava na výskum dejín mesta Levoče, na umeleckohistorický výskum v regióne a výskum života a diela Majstra Pavla z Levoče.

Pobočka Archívu SNM v Spišskom múzeu v Levoči od svojho založenia sústreďuje dokumenty zo svojej činnosti a pracuje na budovaní fondu svojej inštitúcie. Materiál je nekompletný, obsahuje archívne dokumenty z rokov 1940 až do súčasnosti. Archívne dokumenty z obdobia vzniku a prvých rokov existencie múzea sa nachádzajú vo fonde Spišského dejepisného spolku v Štátnom archíve v Levoči. V pobočke Štátneho archívu v Levoči, v Spišskej Novej Vsi, sú uložené spisy z bývalých úradov štátnej správy, ktoré sa podieľali na správe múzea v určitom období. Archívne dokumenty a projektová dokumentácia k historickým budovám je súčasťou archívneho fondu Pamiatkového úradu SR a sú uložené v jeho pobočke v Levoči.

Viac pozri in:

Elena Machajdíkova: Sprievodca po Archíve Slovenského národného múzea, Bratislava 2008. Dostupné v predajniach SNM v Bratislave na Vajanského nábr. č. 2 a Žižkovej ul. č. 16.